

diening
ling der
is ook
reemd,
datum,
lam en
in voor
de Dia-
nen, van
roepen
ook ook
riken in
nen der
ale ver-
noemde
Diaconie
oederen
Diaco-
gemeen-
en daar
in een
en be-
en allen
één kan
iaconaal
e Diake-
n, dat
oninnig
uit nam,
edeelen
k A en
kennen
in opent
en on-
t onder-
indt ge
e massa
o indee-
kerkge-
kerkge-
naar de
ok, niet
t, maar
or elke
og met
oor wijk
als. En
ling zoo
e kerke-
ot dreef,
om die
even, en
rondbe-
an huis-
terecht
enschen
gezien
dat de
verzwa-
of Pre-
ndeeling
Zijn er
in tien
in vijf.
aan een
e toege-
ligt. In
die wijk
den. In
oor zijn
brekkig-
e geleid
nten die
naken.
likant te
en wijk
na jaar
t kwam,
gen" en
ijk jilings
ging hij
n. Een
eer naar
elde het
kijke van
an allen
elen nu
redikan-
sterdam
ten wijk
300 ge-
kent ge
oor huis-
tellende,
800, of
gezien,
bezoekt
in Am-
na zeven
kinderen
dat ge
dan een
er kleine
og, hoe
was,
alkomen
redikaat
zelden
zij men
wijk ver-
meerde
dikanten
begrijpt
feitelijk
or twee
ereiden,
dei ver-
te zijner
tor loci
ver een
allerlei

stegen en alopen, op derde en vierde ver-
diepingen huzende.

Wat bij de Ouderlingen en Diakenen nog
tamelijk wel liep, is daarom feitelijk bij
de Predikanten reeds een wassen neus ge-
worden.

En toch, hoe gebrekkig ook, er bestaat
dan toch nog altoos *zekere* indeeling ook
zelfs voor de Predikanten.

Alleen maar voor hun *hoofddienst*, d. i.
voor de bediening van het Woord en de
Sacramenten, bestond en bestaat die in-
deeling bij de broeders Predikanten niet.

Amsterdamsch Gymnasium.

Het Amsterdamsch Gymnasium heeft de
goede gewoonte van onze oude Latijnsche
scholen gevolgd, om in het jaarverslag niet
maar cijfers en berichten, maar ook een
stuk paedagogische studie te geven.

Het kon dit doen, omdat het beschikt
over het zoo uitnemend paedagogisch talent
van een man als Dr. Woltjer, die telken
jare over één der vakken van onderwijs
zijn denkbeelden in deze verslagen uiteenzet.

Onze lezers herinneren zich nog hoe
schoon het stuk over de Historie was. Welnu,
dit jaar gaf hij een niet minder schoon stuk
over de studie der natuurwetenschappen,
waarvan we het volgende als proeve aan
onze lezers voorleggen.

De natuurwetenschappen hebben het hooge
standpunt, waarop zij tegenwoordig staan,
over een groot deel te danken aan de methode,
die zij volgen. Nauwkeurige waarneming, experi-
ment en inductie zijn de drie machtige factoren,
die deze methode samenstellen. Bij het onder-
wijs is het dan ook noodzakelijk op de groote
beteekenis dezer factoren uitdrukkelijk de
aandacht der leerlingen te vestigen. Aan hun-
de waarde mag niets te kort worden gedaan,
of de vruchten van het onderwijs zullen er
onder lijden. Dat behoort ons echter niet te
beletten te wijzen op de eenzijdigheid, waar-
aan vele natuuronderzoekers zich schuldig ma-
ken, eene eenzijdigheid, waarvan ook de beoe-
fenaars van andere wetenschappen, door de
schitterende resultaten van gene verloft, dikwijls
hunne sanctie geven.

In deze eenzijdige verheffing harer methode
ligt juist het gevaar dat de beoefening der
natuurwetenschappen ongetwijfeld met zich brengt.
Waarneming van teiten en samenvatting dezer
teiten onder algemeene gezichtspunten wordt
der sommigen beschouwd als het een en al der
wetenschappelijke methode; de feiten, die
men waarneemt, zijn lichamen in beweging,
de algemeene gezichtspunten, zijn de wetten der
beweging, en zoo wordt de geheele wetenschap
tot mechanica herleid.

Ook zonder dat deze mechanische beschou-
wing der dingen uitdrukkelijk als de algemeene
wetenschappelijke wordt voorgesteld, is er allicht
eene neiging bij de leerlingen om tot die opvat-
ting te komen, wanneer zij voortdurend in die
richting geleid worden. Op de hoogere burger-
scholen is dat gevaar natuurlijk veel groter dan
op de Gymnasia, omdat op de eerste de wis- en de
natuurkundige wetenschappen domineren, ter-
wijl de laatste aan de studie der talen den mees-
ten tijd besteden. Maar het overwicht der
natuurwetenschappen is zoo groot geworden, dat
men hare methode ook op de talen en de ge-
schiedenis gaat toepassen, ook daar van de
afzonderlijk waarneembare feiten als hun vast-
staande uitgaat om te komen tot wetten, die
dan slechts als de zuiver intellectuele samen-
vatting der verschijnselen onder algemeene ge-
zichtspunten worden beschouwd, m. a. w. als
subjectieve vormen van ons menschelek denken.

Sedert de dagen van Bacon van Verulam is
deze methode opgekomen, natuurlijk niet de
inductieve methode op zich zelf, maar die methode
met hare onderstellingen en gevolgen, die tegen-
woordig de eigenlijke natuurwetenschappelijke
heet en waarnaar bijv. Opawoner ook de overige
wetenschappen wilde beoefenen hebben. Volgens
Bacon hebben de oude filosofen de natuur-
wetenschap bedorven, Aristoteles door zijne lo-
gica, Plato door zijne theologie. "Tot nu toe,"
zegt hij, "is er niemand opgetreden, met zulk
eene sterke geest en zulk een ernst bezielde,
dat hij besloten en zich tot taak gesteld heeft
de algemeene geldende beschouwingen en be-
grippen van zich af te werpen en den effen en
glad gevegeven geest voor de laderken der af-
zonderlijke dingen open te stellen. Er is in
de natuur niets dan de ondeelbare lichamen,
die zuiver en individueel werkzaam zijn naar
een wet; de wetenschap heeft deze wet tot grond-
slag; haar moet zij zoeken en vinden en uiteen-
zetten met het oog op het weten en handelen.
Daarom nu kan men alleen komen langs eene
inductieve methode." De waarde der hypothese
is door Bacon nooit begrepen.

Zoals het gewoonlijk gaat, is ook hier de
dwaling niet zoo in het oog springend, dat zij
dadelijk wordt opgemerkt. Zij heeft een schijn
van waarheid; indien de uitdrukking niet tot
verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding gaf, zou-
den wij willen zeggen: zij is ten deele waar.
Tegenover de deductie der scholastiek van het
einde der middeleeuwen was een beroep op de
concrete dingen niet ongewettigd. De waarnem-
ing heeft altoos ter toetsing van het specula-
tieve denken hare bijzondere en zeer groote
waarde. Met de feiten moet elke wetenschap,
moet ook de filosofie rekening houden; feiten
moet zij opsporen, uit feiten mag zij als uit
vaststaande gegevens algemeene regelen en wet-
ten afleiden. In 't bijzonder waar het om de
kennis der natuur te doen is, moet de waarnem-
ing van het feitelijk bestaande en werkende
de stof geven voor het denken; bepiegelingen
leiden zoo licht tot dwaling.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Voegen wij daar nu nog bij, dat de natuurwet-
enschap van begrippen als stof, kracht, bewe-
ging enz. als gegevens uitgaat, dan is daarmede
voldoende aangeduid, dat zij, die meenen een-
voudig van de voorwerpen en feiten als vast-
staande eerste elementen te kunnen uitgaan, zich
misleiden; zonder het speculatieve element geeft
de empirie en het experiment geen wetenschap.

Tot de voordeelen, die de beoefening der
natuurwetenschappen medebrengt, wordt door
veel ook dit gerekend, dat men bij deze studie
vrij is van alle dogmatisme.

Is echter nuting, dat de leeraar bij het on-
derwijs steeds in het oog houdt, en er bij ge-
legenheid ook op wijst, dat deze meening niet
juist is. Iedere empirische wetenschap moet
in betrekking tot hare grondslagen dogmatisch
zijn en mag dit dogmatisme eerst laten varen,
wanneer de ondervinding haar leert, dat op deze
grondslagen geen theorie meer opgebouwd kan
worden, die aan de gegevens der ervaring op
het gegeven tijdstip volledig kan voldoen," zegt
Dr. Rosenberger in zijn werk over Isaac Newton
(pag. 3). En wat nu die grondslagen betreft,
daarover heerscht onder de natuurkundigen van
den eersten rang volstrekt geen eenstemmig-
heid. *Atomen en krachten* worden door som-
migen onder hen mythische begrippen ge-
noemd; van de begrippen *oorzaak en werking*
tracht men zich te ontdoen, daar zij veel over-
eenkomst hebben met fetichisme. Een man als
Kirchhoff beschouwt het als de taak der natuur-
wetenschappen eene, voor zover dit mogelijk
is, volledige beschrijving der natuurverschijnselen
te geven, zonder zich om oorzaken of verklar-
ing te bekommeren; het zoeken naar oorzaken
behoort niet tot haar gebied, veel minder nog
het vragen naar doeleinden; alle teleologie wordt
huitengesloten. Wij verstaan dat streven; het is
de consequentie van het empirisme; men wil
alles buitensluiten wat niet volkomen zeker is,
en die zekerheid meent men in de waarneming
te bezitten.

In zeker opzicht zouden wij er ons in verhe-
gen, wanneer de onderzoekers zich streng hielden
aan zulk een program; wij zouden verlost wor-
den van een tal van theorieën, die in 't minst
geen redelijken grond hebben, maar toch als
resultaten van wetenschap gebruikt worden ter
bestrijding van het Christelijk geloof.

De natuurwetenschappen hebben het hooge
standpunt, waarop zij tegenwoordig staan,
over een groot deel te danken aan de methode,
die zij volgen. Nauwkeurige waarneming, experi-
ment en inductie zijn de drie machtige factoren,
die deze methode samenstellen. Bij het onder-
wijs is het dan ook noodzakelijk op de groote
beteekenis dezer factoren uitdrukkelijk de
aandacht der leerlingen te vestigen. Aan hun-
de waarde mag niets te kort worden gedaan,
of de vruchten van het onderwijs zullen er
onder lijden. Dat behoort ons echter niet te
beletten te wijzen op de eenzijdigheid, waar-
aan vele natuuronderzoekers zich schuldig ma-
ken, eene eenzijdigheid, waarvan ook de beoe-
fenaars van andere wetenschappen, door de
schitterende resultaten van gene verloft, dikwijls
hunne sanctie geven.

In deze eenzijdige verheffing harer methode
ligt juist het gevaar dat de beoefening der
natuurwetenschappen ongetwijfeld met zich brengt.
Waarneming van teiten en samenvatting dezer
teiten onder algemeene gezichtspunten wordt
der sommigen beschouwd als het een en al der
wetenschappelijke methode; de feiten, die
men waarneemt, zijn lichamen in beweging,
de algemeene gezichtspunten, zijn de wetten der
beweging, en zoo wordt de geheele wetenschap
tot mechanica herleid.

Ook zonder dat deze mechanische beschou-
wing der dingen uitdrukkelijk als de algemeene
wetenschappelijke wordt voorgesteld, is er allicht
eene neiging bij de leerlingen om tot die opvat-
ting te komen, wanneer zij voortdurend in die
richting geleid worden. Op de hoogere burger-
scholen is dat gevaar natuurlijk veel groter dan
op de Gymnasia, omdat op de eerste de wis- en de
natuurkundige wetenschappen domineren, ter-
wijl de laatste aan de studie der talen den mees-
ten tijd besteden. Maar het overwicht der
natuurwetenschappen is zoo groot geworden, dat
men hare methode ook op de talen en de ge-
schiedenis gaat toepassen, ook daar van de
afzonderlijk waarneembare feiten als hun vast-
staande uitgaat om te komen tot wetten, die
dan slechts als de zuiver intellectuele samen-
vatting der verschijnselen onder algemeene ge-
zichtspunten worden beschouwd, m. a. w. als
subjectieve vormen van ons menschelek denken.

Sedert de dagen van Bacon van Verulam is
deze methode opgekomen, natuurlijk niet de
inductieve methode op zich zelf, maar die methode
met hare onderstellingen en gevolgen, die tegen-
woordig de eigenlijke natuurwetenschappelijke
heet en waarnaar bijv. Opawoner ook de overige
wetenschappen wilde beoefenen hebben. Volgens
Bacon hebben de oude filosofen de natuur-
wetenschap bedorven, Aristoteles door zijne lo-
gica, Plato door zijne theologie. "Tot nu toe,"
zegt hij, "is er niemand opgetreden, met zulk
eene sterke geest en zulk een ernst bezielde,
dat hij besloten en zich tot taak gesteld heeft
de algemeene geldende beschouwingen en be-
grippen van zich af te werpen en den effen en
glad gevegeven geest voor de laderken der af-
zonderlijke dingen open te stellen. Er is in
de natuur niets dan de ondeelbare lichamen,
die zuiver en individueel werkzaam zijn naar
een wet; de wetenschap heeft deze wet tot grond-
slag; haar moet zij zoeken en vinden en uiteen-
zetten met het oog op het weten en handelen.
Daarom nu kan men alleen komen langs eene
inductieve methode." De waarde der hypothese
is door Bacon nooit begrepen.

Zoals het gewoonlijk gaat, is ook hier de
dwaling niet zoo in het oog springend, dat zij
dadelijk wordt opgemerkt. Zij heeft een schijn
van waarheid; indien de uitdrukking niet tot
verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding gaf, zou-
den wij willen zeggen: zij is ten deele waar.
Tegenover de deductie der scholastiek van het
einde der middeleeuwen was een beroep op de
concrete dingen niet ongewettigd. De waarnem-
ing heeft altoos ter toetsing van het specula-
tieve denken hare bijzondere en zeer groote
waarde. Met de feiten moet elke wetenschap,
moet ook de filosofie rekening houden; feiten
moet zij opsporen, uit feiten mag zij als uit
vaststaande gegevens algemeene regelen en wet-
ten afleiden. In 't bijzonder waar het om de
kennis der natuur te doen is, moet de waarnem-
ing van het feitelijk bestaande en werkende
de stof geven voor het denken; bepiegelingen
leiden zoo licht tot dwaling.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

Maar hoezeer wij dit ook met allen nadruk
verklaren, gaan wij daarom toch niet mede met
Bacon en zijne navolgers, die niets dan ondeel-
bare lichamen kennen in de natuur en van deze
als den grondslag, het begin, van alle natuur-
wetenschap uitgaan. De idee gaat voor de uit-
werking of objectivering der idee. Zoo ook in
de wetenschap. Aanschuiving en waarneming
zijn nog geen kennis; om deze te vormen is
nog een subjectieve factor noodig. De zooge-
noemde empirie is nog geen voldoende grond-
slag voor de wetenschap.

Doch een betoog over den oorsprong onzer
kennis zullen wij hier niet leveren. Alleen wil-
len wij opmerken dat de inductie ten slotte
altijd steunt op eene deductie, zoodat ook in dit
opzicht de idee voorop gaat; ten tweede dat
ook bij het experiment eerst de idee aanwezig
moet zijn, waarvan men de waarheid door het
experiment wil bewijzen; terwijl eindelijk ook
de hypothese, die volgens Huxley altijd aan de
ontdekking eener wet voorafgaat, eene idee is.

schien, niet voor den Evangelischen dienst
opgeleid.

Die onmiddellijke roeping was onder pro-
feten en apostelen daarom denkbaar en
mogelijk, overmits Hij die riep de Schepper
der personen en de Kenner der harten was.
En ten andere omdat Hij die riep, door een
bijzondere bedeeling des Heiligen Geestes
en der openbaring zijn gezanten bekwaamde.

In de kerk daarentegen staat het zoo niet.
De kerk is geen schepper van personen,
noch kent zij de harten. En evenmin bezit
de kerk het vermogen om door bijzondere
verlichtingen en openbaringen op buitenge-
wone wijze den man dien zij roept, te be-
kwamen voor het ambt.

Sedert die desmetten ook nu nog voor de
kerk zulk een onmiddellijke roeping voor-
stonden, vervielen daardoor in eenzijdig
spiritualisme, d. w. z. ze beeldden zich in,
dat er ook nu nog een onmiddellijke be-
deeling des Heiligen Geestes bestond, die
feitelijk niet meer gevonden wordt.

Al zulk drijven is dan ook nooit anders
dan op vernieling van het kerkelijk leven uit-
gelopen.

Bij dien stand van zaken is het altoos
duidelijk, dat slechts tweemaal gebeuren
kan, of dat de kerk roept en keurt, en
daarna haar geroepen en gekeurden
voorbereidt, of wel dat ze roept en kiest
mannen, die ze voorbereidt vindt.

Beide stelsels onderscheiden men wel.

Bij het eerste stelsel gaat het aldus toe.
De kerk ontdekt hier of daar een man van
ernst en vromen zin, en in wien zij meent
gaven voor het ambt te ontdekken. Alsdan
neemt ze zulk een broeder aan, om hem
voor den Dienst gereed te maken. Ze
neemt hem daartoe gedurende eenige jaren
in studie. En zijn die studia afgeloopen,
dan plaatst zij hem in het ambt.

Dit stelsel brengt nu met zich, dat men
in den regel mannen van zekeren leeftijd in
de studie zal opnemen, eenvoudig wij op
een leeftijd van 12—18 jaren niet dan zeer
zelden over de gesteldheid van hart en
over schuldende gaven, met eenige zeker-
heid te oordeelen valt. Regel zal alzoop op
dat standpunt zijn, dat men het oog laat
vallen op mannen van 18—30 jaar. Dat
men deze oudere personen dan met zekere
overhaasting gereed maakt. Dat men bij dat
gereedmaken aan de lagere studien weinig
hecht. Die zoo spoedig doeneijk doorjaagt.
Zoo snel mogelijk op de theologie aanstroomt.

En ook wat de theologie aangaat, in hoofd-
zaak werk maakt van wat rechtstreeks dien-
ten kan om de predikatie te doen gelukken.
In den vollen zin *opvoeding*.

Het stelsel van geen opleiding, maar on-
middellijke spiritualistische roeping is het
stelsel bij hen geliefd, die den *afenaar* boven
den *prediker* stellen. Het stelsel van eerst
keuren en daarna zelf opleiden, is het
stelsel dat ten deele aan de meeste *Theo-
logische Scholen* aanvankelijk gevolgd is,
en bijna uitsluitend gevolgd is bij de *Zending*.

Met name toen de Vrije kerken in Eng-
land opkwamen, heeft men daar te lande dit
stelsel van eerst *keuren*, en daarna *zelf*
opleiden, en wel zoo *haastig* mogelijk, en
uitsluitend voor het *ambt* opleiden, in den
beginne zelfs uitsluitend gedreven.

Onze Theologische School te Kampen wor-
telt in de gedachte van datzelfde stelsel. De
kerk onderzoekt ook hier te lande, of iemand
geestelijken aanleg voor het ambt had, en
begon met te keuren. Wie onbruikbaar bleek,
keurde zij af en sloot zij uit. De geestelijken
gekeurden nam ze daarentegen aan, vooral
in den beginne veelal op meer gevorderden
leeftijd. En de aldus gekeurden maakte ze
dan zelf voor het ambt klaar. Zoo snel
mogelijk. En schier enkel rechtstreeks op
het ambt aanstroomt. Zoo haast het kon
moesten ze op proef gaan prediken.

Diep is men hier echter niet op ingegaan.
Al spoedig heeft solidier zin meegesproken.
Zoo is het stelsel nooit principieel gedreven.
Maar de grondtrekken er van vindt men nog.
Bij de Zending daarentegen was dit stelsel
principieel aanvaard.

De kerk keurde wie *Zending* zou wor-
den. Wie de keuring doorstond werd als
candidaat-zending aangenomen. Daarna
werd hij door de kerk in zeer korte jaren
klaar gemaakt. En klaar gemaakt recht-
streeks met het oog op deze bediening. Alleen
wat daarvoor eisch scheen, werd hem aan-
gebracht. En zoo niet bleek hij dat weinig
in zich te hebben opgenomen, of na drie
jaren studie was hij gereed, en werd nu uit-
gezonden.

Op enkele uitzonderingen na, zijn al onze
missionarissen op die wijze eerst *gekeurd*,
toen klaar gemaakt, en daarna in de be-
diening gezet.

En juist daartegenover nu staat het Ge-
reformeerde stelsel, dat heel anders, wel
niet ontkent, dat er ook zonder studie
enkele mannen met singuliere gaven kun-
nen opkomen, noch ook dat de oplei-
dingmethode van vooraf gekeurde per-
sonen niet enkele treffelijke leeraars kan
opleveren, maar niettemin staande houdt,
dat dit alles *exceptie* blijft, en geen *regel*
kan wezen; maar dat als regel geldt, dat
hier *twee* factoren samenwerken: 1°, de lei-
ding van Gods Voorzienig bestel, die twee-
brengt dat er mannen, voor het ambt wel
toegerust, gereed staan, en 2°, dat de kerk
deze gereede mannen eerst *als zekere*
zijn keurt, en zoo ze bij die keur voldoen,
hen in het ambt zet.

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.
Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.

Zijn stuk luidt aldus:

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.

Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.

Zijn stuk luidt aldus:

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.

Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.

Zijn stuk luidt aldus:

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.

Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.

Zijn stuk luidt aldus:

Onlangs besigden we bovenstaande stelling.

Hier komt een belangstellend lezer tegen
op, en vraagt ons, of Jezus dan niet zelf
gezegd heeft, dat wie een toren bouwen wil,
eerst nederzit, om te berekenen of hij de
kosten betalen kan.

Zijn stuk luidt aldus:

Hoogachtbare Redacteur van de Herald!

Reeds vroeger, maar ook nu weer in de *Herald*
van 20 December '96 in uw stuk over het
"Standpunt-Bruna" wordt door u als waarheid
voorgesteld de stelling: "Ziende in het gebod
en blind in de uitkomst. Zoo moet een Chris-
ten leven." U zegt daar namelijk tegenover
Ds. Bruna: "En dan luidt het antwoord: Men
laat deze gehoorzaamheid (om naar Christus'
ordinantie te handelen) na, uitsluitend wij men
er schadelijke gevolgen van vreest. Het zij zoo,
maar wat is dit anders dan blind in het gebod
en ziende in de uitkomst. Juist het tegendeel
van wat Gods Woord eischt."

Nu weet ik wel dat Hendrik de Cock, de
eerste afgescheiden leeraar, blijkens de levens-
beschrijving, die zijn zoon van hem gegeven
heeft, die stelling als waarheid voorstond en
verklondigde tot verdediging der afscheiding,
maar ik wenschte u de vraag te mogen doen,
om deze dan ook later in de *Herald* beant-
woord te mogen zien, of die stelling waar is en
dus op Gods Woord gegrond en daarmede niet
in strijd, teminste in den zin, waarin die stel-
ling door u opgevat wordt.

Blijkens bovenstaande aanhaling is u van
overtuiging, dat het letten op de uitkomst, op
mogelijke schadelijke gevolgen van hetgeen men
doet, niet door den Heere geboden is.

Mijns inziens is dit in strijd met 's Heeren
Woord.

Ja, Hendrik de Cock van Ulrum dacht er
zoo over. Niet alleen tractement en landerijen,
pastorien en kerkgebouwen, maar ook de ge-
heele Hervormde Kerk met al hare leden moest
men maar verlaten en aan de macht van de
tegenstanders der waarheid overgeven, om weer
leerlicht te kunnen oefenen, want niet alleen
de zuivere prediking van Gods Woord en de
rechte bediening der Sacramenten, maar ook de
uitoefening der leerlicht behoort tot het wezen
der kerk van Christus.

Sedert is die stelling tot eene overlevering
onder de uitgezede Gereformeerden geworden.

Maar goede Gereformeerden volgen geen tra-
dities, hoe getrouw ook overgeleverd, wanneer
zij strijden met *Gods Woord*, hetwelk ons ge-
biidt, dat wij niet blind mogen zijn in de uit-
komst, zoodat Hendrik de Cock o. s. hierin dwaalde
tot groote schade van de kerk onzer vaderen.

ken zij hun naam en positie voor hun consensie door te spreken: »Wij hebben den Christus, die achter de Schriften is, er moet toch zoo iemand geweest zijn, al hebben wij van hem geen enkel woord, en geen enkel verhaal, waarop wij aankunnen! Maar ach, die roegenaemde Christus achter de Schriften is naar hun overtuiging iemand, die zelf door een valsch Oud-Testament bedrogen is, en met wie deze heeren in het toepassen van hun oordeel op die oude Schrift niet slechts geestelijk geheel op één lijn staan, maar boven allen in hun kritisch verstand. Het is een Christus, wiens wonderen zij als vaststaande feiten reeds loslaten, wiens opstanding uit de dooden zij reeds uit een lichamelijke in een ethisch feit omzetten; het is een Christus, wiens goddelijkheid zij niet alleen aan de openbaring Gods, griffie der verlossing door lijden en sterven, door het lichaam en het bloed, moeten wegvallen ook de Schrift, ook de belijdenis; ook de kerk. Alle waarheid bestaat slechts ethisch. Daarom niet de Schrift maar de gedachten des kerks, geen historische Jezus, maar een ethische Jezus der gedachten. En immers slechts een ethische goddienst en een ethische God. Zij noemen den onbekende, hoe hij dan ook heeten moge, nog zaligmaker en redder, maar zonder dat hij voor hen is of ooit zijn aan Christus der Schriften, de Middelaar Gods en der menschen, naar de belijdenis van Gods gemeente, tenzij de Heere hen uit de macht der duisternis verlosse en hen roep tot zijn wonderbaar licht. Enst is dit verschuiven der Schrift met het Oude Testament begonnen. Het paradijs, de val, de aartsvaders, Mozes' leven en arbeid, de richteren, David, de koningen, Elia, het wettelijke alles, of, erger nog, bedroef. De profetie valde toen en werd slechts een ethisch verschijnsel; als Schrift viel zij weg.

In den predikantenkring, waarin jaarlijks 300 predikanten te Utrecht saamkwamen, predikanten, die zich in hunne gemeente orthodox noemden, — daar werd het beeld, waaraan deze predikanten reeds vroeger in de collegekamer zagen arbeiden, door mannen als de hoogleraren Valetton, Chantepie de la Saussaye, Is. Van Dijk enz. ontlast; voorlichtig, goedmoedig; ten deele, en onder allerlei geruststellend getuigen voor wie minder ingeleerd waren. Velen lachten met; lachten; waren argeloos; en als er maar een schijnbaar overblijft, dat de geleerde voorloper enkel aanvallen tegen de Gereformeerde bedoele, schelden de volgers zich tevreden. Toch was het hun goni als drong er een dalk in hun hart: als werd Gods heilig Woord gewond; als werd de Christus aangedat. Die ontroering ging echter weer voorbij.

Maar nu Daar heeft Ds. Zeyndner het geel van het beeld ontvuld, en met verwerping van de Evangelien in naam der kritiek zijn »Christus achter de Schriften,» den Christus zonder bijbel, den Christus van zijn gedachte, vertoond!

In alle geesten ontroerd waren en protesteerden, omdat ze als Theofilius achter de Schriften wilden van de dingen, waarvan zij onderwezen waren, daar stond een andere wijze, de predikant Dr. J. A. Cramer uit Den Haag, op, om te beweren, »dat het Evangelie zoo vast staat, omdat er wetenschappelijk geen woord zeker van is!«

Een nieuwe emotie. Eerst gaat bij dit onheilge spelen met woorden een luid gelach op. Maar de ontroering keert terug. De consensie, de ziel, het geloof, spreekt.

. En Da. Halsman is heengegaan; en hij heeft gearzeld maar toch hij moet spreken. En hij heeft gesproken.

Dit is niet overdeven. Hetzelfde spel, dat eerst door de Modernen met de gemeente is gespeeld, is op zekeren afstand herhaald door de Kritischen.

Voor de gemeente is men in het orthodoxe sterrenbeeld lijnen schitteren, onderwijl men onder de mannen der wetenschap ster na ster van dat beeld uitoefde.

Toch spreken we daarom de gemeente niet vrij.

Zij was en is rusteloos gewaarschuwd. En daarom draagt zij mede voor dezen loop van zaken de verantwoordelijkheid in het heiligm.

Officiële Berichten.

(Met verkorting uit het Kerkblad van 22 Januari.)
DEP. CORR. MET DE OVERHEID.
L. S.

Nu de *Asse der Generale Synode van Middelburg* nog niet zijn verschenen, zien *Deputaten* voor de *correspondentie* met de *Hooge Overheid* zich verplicht, de aandacht van *alle Kerkeraden* op het volgende te vestigen.

Volgens de artikelen 23 en 32 van de nieuwe *Wet* zijn de *diaconen* verplicht, telken jare in Februari, op verzoek van den *burgemeester* der burgerlijke gemeente, aan de *kerkelijke* vergadering te doen van de leden der kerk, die onderdaan hebben genomen.

En aangezien nu, naar art. 153 derzelfde wet, *»de bestuurs»* der *diaconie*, als zij niet of niet behoorlijk voldoen aan de voorschriften, vervalt in de art. 23 en 32, worden gestraft met een geldboete van ten hoogste f 100.— » zoo achtte de *Generale Synode* het noodig, ten einde vermenigvuldiging van de boetes voor zooveel personen als er *diaconen* zijn te voorkomen, dat door de *Kerkeraden* (of door de *diaconen* waar deze een afzonderlijk college vormen) schriftelijk (doch op ongezegeld papier) aan de *Dagelijkse bestuur der burgerlijke gemeente* vóór 1 Februari e.k. wordt bericht, dat door het college van den *Kerkerad* (of van de *diaconie*) met de uitvoering van de voorschriften, vervalt in de art. 23 en 32 der *Wet* van 7 September 1866 (Staatsblad 154) *uitsluitend* is belast de heer lid van het college.

Dit schrijven moet namens het college van *Kerkerad* (of *diaconie*) getekend worden door den Voorzitter en den *Secretaris*, en behoorlijk van plaatsnaam en datum voorzien zijn. Ook houde men er een gewaarschuwd copie van.

Namens *Diputaten* voorged.,
M. NOORTMAN, *Secretaris*.

Geestelijke verzorging in de Geesteliken der Vereniging tot Christelijke verzorging van Krankezieken en Zenuwlijders.

Het Algemeen Bestuur der Vereniging heeft met groote belangstelling kennis genomen van hetgeen in onderscheidene bladen is beweerd en beweerd naar aanleiding van den afloop der benoeming van Ds. G. H. van Kasteel tot geestelijk verzorger van »Bloemendaal». Het Bestuur stelt er prijs op, dat alle leden en alle vrienden der Vereniging goed weten, waarom die zeer gewaardeerde heer en broeder door haar niet kon worden aanvaard als dienaar des Woords van de Gereformeerde kerk te Loosduinen.

De redenen zijn deze: 1. Dat de Vereniging de geestelijke verzorgers der Stichtingen niet benoemt voor den ambtelijken dienst des Woords; ambtelijke dienst des Woords is niet uit te oefenen, omdat de Stichting niet is een inclusieve kerk, maar een Geestelijk Christelijke verzorging van Krankezieken, die tot onverschillen kerk behoort. De diennende broeders en zusters staan onder ambtelijke verzorging en toezicht van den *Kerkerad* der Gemeente, waarvan zij leden zijn. 2. Dat de Vereniging, ook niet het oog op haar particulier karakter, in verband met de kerkelijke gezindheid harer leden, geen geestelijken verzorger

kan ontvangen in den weg, waarin de Gereformeerde kerkeraden van »Hage en van Loosduinen Ds. Van Kasteel aan haar wilden afstaan.

Aan de kerken zelf moet de Vereniging overlaten te beoordeelen, of een dienaar des Woords, die zich overgeeft tot dezen niet ambtelijken, maar wel aan zijn vroeger ambtswerk zeer nauw verwanten arbeid onder de zoo zwaar bezochte lijders en de hen verzorgende broederschap, daardoor het ambt zou verliezen. Zij bedoelt volstrekt niet, hem buiten het ambt te stellen. De vrijmoedigheid om aan een dienaar des Woords dit werk op te dragen, ontleent zij aan de dringende behoefte aan geestelijke verzorging, en aan de overtuiging, dat in den regel een broeder, die van God den Heere bewaardheid in en geestelijkheid in het ambt mocht verkrijgen, het meest geschikt mag geacht worden voor diesen heilrijken en veelzijdigen arbeid. Van harte hoopt de Vereniging, dat de kerken haar niet zullen bemoeilijken, maar, met haar standpunt, behoeften en toestanden rekening, er toe zullen medewerken dat de erlang te benoemen geestelijke verzorgers ongehinderd diesen arbeid der Christelijke barmhartigheid in hare Stichtingen kunnen aanvaarden.

Amsterdam, 18 Januari 1897.

Namens het A. B. der Vereniging,
L. LINDBROOM, Voorzitter.
H. W. VAN MARKE, Secretaris.

Door Kinderen.

DE HERBERGIER EN ZIJN ZOON.

I.
Niet ver van de Engelse stad Portsmouth stond omstreeks het jaar 1765 een kleine herberg, waarvoor »het Lam» uithing; zeker een vreemd teken voor een plaats, waar de menschen allesbehalve still en vreedzaam als lammeren plegen te zijn.

De herbergier uit »het Lam» was een gewezen matroos, die den zeer algemeenen naam van Smith droeg. Hij had, toen hem het varen begon te vervelen, aan den vasten wal een kroegje opgezet, en aan zijn oude kennissen om de klandisie gevraagd. Die was hem gaarne gegeven, temeer daar Smith een gul man heette; de vrienden hadden zelfs nog andere vrienden meegenomen. Zoo kreeg dan »het Lam» weldra den loop. Zeker waren 't geen groote heeren die er kwamen, maar meest matrozen en dergelijken. Doch Smith volde zich bij deszullen 't meest op zijn gemak. Hun geld was zoo goed als dat van anderen, ja menig zeeman was van de reis komende dikwijls gulter in 't uitgeven dan een groot heer, al kon de eerste 't eigenlijk veel minder missen. Smith voer daar echter wel bij.

Gelijk te begrijpen is had hij, toen het hem aldus naar den vleesche begon te gaan, er ook weldra aan gedacht te trouwen, temeer wijl het voor een heer alleen lastig wonen was in een drukken winkel, en er toch ook voor hem moest gekookt worden, en zoo meer. Zoo zag Smith dan uit naar een vrouw en hij gebruikte daarbij weder de wijsheid, die hij ook bij 't opzetten van zijn zaakje had gehad. Hij lette er namelijk op, dat hij iemand mocht vinden, die niet alleen voor 't huishouden berekend was, maar ook voor den omgang met menschen, welke in den winkel zeer noodig kon wezen. Zulk een vond hij, en toen nu na enkele jaren het gesin met een zoontje en een dochterje was vermeerderd, achtte Smith zich zoo gelukkig als iemand in Portsmouth en heel 't overig Engeland. En ook zijn vrienden en kennissen zonden dat het zoo was en benijdden soms in stille den man, die er in enkele jaren zoo bovenop was gekomen.

Trouwens, wie alleen op het uiterlijke lette, moest ook zoo spreken. »Het Lam» was nu niet met de naam van een praalgebouw, maar toch zag de herbergier er in haar soort goed uit, en vooral van binnen bespeurde men best, dat hier geen gebrek heerschte. Dat was merkbaar in den winkel en nog beter in de huiskamer, waar Smith's vrouw, die van neitheid held, zorgde dat alles er keurig uitzag, iets wat het makkelijker gaat als men een ruime beurs heeft, te weten, die welgevuld is tevens.

Daarvoor nu zorgden de klanten, die in de herberg hun goed geld kwamen besteden voor »Hollandschen jenever» zoals 't heette, ook wel »Skiedam» genoemd, en voor nog andere dranken, waar men zijn lichaam en zijn geest mee bedierf, vooral wijl de drinkers in den regel lang bleven, en dan niet met dorstige keelen wilden zitten. Dit was nu wel zoo in meer herbergen, maar, zoals ik zei, Smith had den loop van de zeel. En die zeiden niet, gelijk andere drinkers, vaak tot den kastelein: »Schrijf het maar op», doch zij betaalden dadelijk, en soms nog een goede fooi voor de meid er bij. Ook gaf Smith altijd een soort van feest of liever drinkpartij, als er een groot schip binnenliep, en de bemanning aan land ging. Hij zorgde echter wel, dat de gasten, schoon hij ze trakteerde, toch ten slotte zelf 't gelag betaalden. Want hij was, als gezegd, gul, mis hi straks het zijne dubbel terug kreeg.

Maar was er alom voor het oog der menschen en voor wie niet lette dan op het uiterlijke, weinig dat er te wenschen voor Smith en de zijnen overbleef, eigenlijk en werkelijk was het toch geheel anders. Er zijn heel wat menschen, tot wie men met de woorden der Schrift ook zou kunnen spreken: »Gij zegt: Ik ben rijk en verrijkt geworden, en heb geen dinga gebrek; en gij weet niet, dat gij zijt ellendig en jammerlijk en arm en blind en naakt.» En al werd dit nu niet in den zin bedoeld, waarin het op Smith toepasselijk was, toch gold dit ook voor hem, dat hij arm was meeneende rijk te zijn. Want zijn rijkdom bestond in hetgeen deze wereld heeft en geeft, dat voorbijgaat, wisselvallig is, en dat om elk oogenblik kan ontaan, evenals wij er elken dag van weggevoeren kunnen worden. Alle hoop van den herbergier was voor dit leven en al zijn verwachting van den tegenwoordigen tijd, terwijl hij aan de komende eeuwigheid leest niet dacht. Zijn vrouw was tevreden dat zij 't goed had, en vroeg ook niet naar wat hoogers. 't Geeschap dat in de kroeg te vinden was, bestond natuurlijk gemaxine uit deszullen, die Smith over wat beters dan geldgein en wat heerlijkers dan de aardse dingen hadden kunnen of willen spreken. Wat men in de kroeg ook moog aantreffen, kinderen Gods behooren er zeker niet. En de leeraar der kerk, waartoe Smith behoorde, was ongelukkig iemand, die zich al bijnaar weinig er om bekommerde, welken weg de schapen zijner kudde bewandelden, mis zij maar als brave menschen voor de wereld leefden. Eigenlijk zag hij zeiden of noot naar hen om, en bij Smith kwam hij in 't geheel niet, want in zoo'n zeemannsberg te gaan stond niet tusschenlijk, Smith en zijn

vrouw op hun heurt, kwamen ook weer niet bij den dominee.

Het oudste kind van onzen herbergier was een jongetje, dat Walter heette. Op den tijd, waarvan ik nu ga spreken, had hij reeds den leeftijd van een jaar of tien bereikt. 't Was een flinke knaap, fors en groot voor zijn jaren, flink en krachtig in houding en met een innemend voorkomen. Hij was de lieveling van zijn ouders en evenzo van de vele zeel, die de herberg bezochten. Dit had hij voornamelijk daaraan te danken, dat hij een rechte durf was, een waaghals, die voor niets terugschrikte. Geen boom zoo hoog of hij dorst er in te klimmen, geen bootje zoo rank of hij waagde er zich in op 't water, ook al woeit het sterk. In 't vechten was hij een baas, en daarbij op zijn tiende jaar reeds sterker dan menige knaap van veertien. Zoo'n jongen nu was er juist een om den pikbroeken te bevallen, die nu juist niet als jongetjesvrouwen behandeld werden, en 't ook anderen niet deden.

Uren lang kon de kleine Walter echter stil zitten luisteren, als de matrozen van hun reizen vertelden. Dan vergat hij, die anders nooit rustig kon blijven zitten, alles om zich heen, en luisterde en deed vragen, en was er met heel zijn hart bij. En dat vond menig matroos recht aardig, zoodat dan ook telkens als ze van de reis terugkwamen allerlei kleine geschenken voor Walter werden medegebracht, als een papegaai, kokosnoten, een opgesetten vliegende visch en dergelijk bekijksbaar of ook eetbaar fraais meer.

HOOGSCHIER.

INGEZONDEN STUKKEN.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

Hoogachtbare Heer Hoofredacteur!

Met eene niet onbelangrijke quaestie kom ik tot u, met bevelief verzoek die in het eerstvolgend nummer van uw blad de *Herant* op te nemen, en zoo mogelijk te beantwoorden. De quaestie is deze:

In een der Gereformeerde kerken in ons vaderland zijn vier ouderlingen en vier diakenen; op een gegeven moment, binnen den termijn bepaald bij art. 27 d. K. O., nemen twee ouderlingen en vier diakenen (om welke redenen doet niet ter zake) hun ontslag; dit ontslag wordt door den kerkeraad aangenomen, en van het bedanken aan de Gemeente kennis gegeven; na die kennisgeving aan de Gemeente, geven bedoelde ouderlingen en diakenen aan de overgebleven leden van den kerkeraad (in casu den kerkeraad) te kennen, dat zij wenschen te blijven tot hun plaats weder vervuld is, en bleven hierdoor naar hun meening wettige kerkeraadsleden; die kerkeraadsleden wenschen thans mede te werken tot emeritaatsverrijking van hun leeraar, die persoonlijk tot dien aanvraag geen aanleiding heeft;

de quaestie betreffende het emeritaat en het bedanken der zes kerkeraadsleden komt op eene vergadering der Classis;

de Classis spreekt zich uit; dat het aannemen van het bedanken der zes kerkeraadsleden op wettige wijze is geschied, en zij dus onbevoegd zijn, om mede te werken tot het verlenen van emeritaat;

na dit classicaal besluit blijven bedoelde kerkeraadsleden evenwel handelingen verrichten die des kerkeraads zijn, waartegen een groot deel der Gemeente opkwam, zich beroepende op voormeld classicaal besluit, doch te vergeefs; de Gemeente komt in hooger beroep bij de volgende Classis. Deze Classis, hoofdzakelijk saamgesteld uit andere leden, besluit, dat de zes kerkeraadsleden wettig zitting hadden;

nu is de vraag: Zijn de door bedoelde zes kerkeraadsleden genomen besluiten wettig?

Rust op een Classis die als het ware een voorop classicaal besluit te niet doet, de bewijst dat het vorig classicaal besluit is in strijd met Gods Woord en d. K. O. (Zie art. 31 d. K. O.) Ik vertrouw en hoop, dat u aan mijn verzoek zult willen voldoen, en ook uw gewaardeerd oordeel in deze wil uitspreken.

Met verschuldigde hoogachting,

Uw Dn.,
M. A. KELLES.

Apeldoorn, 11 Januari 1897.

[Bij de onvolledige gegevens hier verstrekt, is een advies niet te geven. Men zou daartoe de juiste bewoordingen van de aanvraag om ontslag, de notulen van den kerkeraad, en de notulen van de Classis voor zich moeten hebben. Alleen kan in het algemeen gezegd, dat een drager van het ambt in Christus' kerk geen ontslag kan nemen, maar dat moet aanvragen, en dat het pas ingaat op den dag waarop kerkeraad en c. o. Classis dit hem verleent. Op zichzelf is het dus zeer wel mogelijk, dat wie ontslag aanvraag, toch nog eenigen tijd op wettige wijze aan de handelingen van kerkeraad en Classis blijft deelnemen.]

RED.]

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken

BERGEM: Oosterspleet (cl. Vlaarding), G. de Brui, te Oosterspleet (cl. Arnhem). — Otterland, (2de maal), D. Koffijberg, te Barmstedt.

BRONCK: Wierum, c. a. J. Dekker, te Kollum. — Ter Neuzen, R. W. de Jong, te Houten (O. V.) — Anna Jacobapolder (cl. Tholen), J. Tholen, te Medemblik. — Velp, L. van der Valk, te Scheveningen. — Rijswijk (Z. H.), J. Wisse, te Garip.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BRONCK: Zoutelande (cl. Middelburg) Sloten, A. Troelstra, cand. te Utrecht. — Goudswaard Wilhelmindorp (cl. Goes) en Schoonoord (toez.) M. J. Beukenhorst, cand. te Doetinchem. — Deneburg, W. F. J. Brouwers, te Wester-Nieland. — Garnebeek (cl. H.), G. J. Veenhuizen, te Meerten. — Ouddorp, C. Waardenburg Sr., te Goedereede. — Minnertsma en Bellen, J. R. Slotemaker de Bruine, te Hantwerijk c. a. — Nummendorp, L. Balk, te Kumpt. — Hevelles, A. O. Heslings, cand. — Kats en Tubergen (toez.) P. J. van der Meulen, te Baardland. — Ter Aa, S. H. Buitendijk, te IJsselstein. — Hasselt, J. van Hemingen, te Huizen (V. Gooi). — Zevenhuizen, J. Wartena, te Vluchten. AANDELIJKE: Bergumerheide, door A. Roedenburg, te Hommers. — Waperveen, R. Schaaf, te Schermerhoorn. — Knollendam, W. van Roggen, W. a. cand.

BERGEM: Vriesloot en Wierum, B. T. Mowel, cand. — Nijega, Elahuis en Gougarip, A. Roedenburg, cand. te Hommers. — Voor Kruisland, door A. de Jode te Nieuwenhoorn. — Willemsoord, A. Troelstra, cand. te Utrecht. — Stoedijk, A. A. Schaaf, te Waal c. a. — Weyerhof, H. Boers, c. a., cand. te Zuidland. — Alkmaar, D. G. Postma, te Zuidland (O. V.). — Standardsluis, H. A. Leemans Sr., te Oosterspleet (gen. Kollum).

De kerkeraden der Gereformeerde kerken van »Gravenhage (A en B) verzoeken den heeren

collectanten, die voor Christelijke scholen of andere Christelijke doeleinden in Den Haag wenschen te collecteeren, er wel op te willen letten, dat hunnerzijds geen steun meer kan worden verleend, tenzij vier weken van te voren daartoe aanvraag is gedaan bij de door hen benoemde Commissie en van deze schriftelijk consent is ontvangen.

Namens beide kerkeraden en de door deze benoemde Commissie,

Js. van DER LINDE,
»Gravenhage, 10 Jan. 1897.

CORRIGENDUM.

In no. 994 blz. 1 kol. 4 is sprake van *Descendenztheorie*; dit moet zijn *Degeneratietheorie*. De naam »Descendenz» is in Duitschland ter aanduiding van het Darwinisme in beslag genomen. Bedoeld was de theorie, dat de volkeren zouden groeien, volwassen zijn, achteruitgaan, oud worden en versterven, evenals een mensch.

Advertentien.

Voor de troostvolle deelneming, welke hun bij het smartelijk verlies van hun jongsten zoon van alle zijden zoo rijkelijk werd betoond, betuigen ondergetekenden, mede namens hunne kinderen, hun hartelijken en diepgevoelden dank.

J. BAVINCK.
G. M. BAVINCK—
HOLLAND.

Kampen, 30 Januari 1897.

Bij GEBR. HUGÉ, te Rotterdam, zal, bij genoegzame deelneming verschijnen:

DE BRIEF

van den II. Apostel Paulus aan die van Epheso verklaard en toegepast,

DOOR

PETRUS DINANT,

in zijn eeuwig leven getr. Bed. des Goddel. Woords te Rotterdam.

Compleet in 3 deelen f 12.50.

Prospectus en proefblad op aanvraag te bekomen.

De uitgevers garandeeren de teekenaars, dat dit werk door hen binnen de eerstvolgende 10 jaren niet in prijs zal vermindert worden.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

Voor de Vereniging:

Aan Contributie:

Door den heer T. van Dijken te Ten Boer f 42.66; door den heer A. P. J. Buys te Oudewater uit Waarder f 20; uit Langerijkweide f 3.50, samen f 23.50; door den heer W. Kuiper Boone te Tholen f 4.50; door den heer K. J. Stroes te Wintervijk f 37.50; door Da. J. v. d. Boom te Ouderkerk a/d Amstel f 2.50; door den heer A. Fijnvandraat te Harderwijk: uit Putten f 22.50, uit Nunspeet f 5.50, uit Ermelo f 2, samen f 30.

Aan Collectie: (voor de Theologische faculteit.) Van de Geref. kerk te Middelburg A (36 en 36 coll.) f 10.72; en f 7.02; van idem te Middelburg B f 7.55 en f 5.70; van idem te Middelburg C f 12.97 en f 14.15; van idem te Vlaaringen A f 11.44 en f 8.80; van idem te Vlaaringen B f 8.78; en f 8.53; van idem te Serooskerke A f 4.47; en f 4.30; van idem te Serooskerke B f 5.40; van idem te Gapingen f 1.17; van idem te Vronwepolder f 2.50 en f 1.75; van idem te Oostkapelle f 2.43; van idem te Meliskerke f 2.50; en f 2.26; van idem te Veete f 4.42 en f 2.75; van idem te Domburg f 1.72; en f 2.17; van idem te Griepkerke f 6.17; en f 7.61; van idem te Arnhem f 0.97; en f 1.51; van idem te Hoek van Holland f 5.45; van idem te Overschie f 10.10; van idem te Poortugaal f 1.45; van idem te Rhoon f 4.93; van idem te Vlemonde f 8.85; van idem te Westerschelling f 5; van idem te Midsland f 2; van idem te Arum f 6.80; van idem te Franeker f 17.01; van idem te Harlingen A f 13.65; van idem te Lollum f 13.40; van idem te Minnertsma f 6.16; van idem te Oosterbierum f 18.90; van idem te Sexbierum f 14.06; van idem te Tzum f 3.51; van idem te Tzummarum f 7.85; van idem te Winsum f 4.25; van idem te St. Laurens f 1.20 en f 2.23; van idem te O. en W. Souburg f 8.10; en f 5.77; van idem te Vlaardingingen f 25; van idem te Haastrecht (1/2 coll.) f 2.50; van idem te Oosterbeek f 13.27.

Aan Schenkingen:

Door den heer A. Fijnvandraat te Harderwijk: van N. N. te Putten f 10; door den heer W. Wolzak Gzn., te Alkmaar, gevonden in de kerkcollecte f 12.50.

Voor het Hospitium:

Van Mevr. R. te A. een mandje worst en ham.

S. J. SEEFAT,
Penningmeester.

Hilversum.

P. VAN EIJK.

Firma JOHANNES KRAMER & Co.,

DAM 15-17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS. Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden a DEPOSITO 1/2 pCt. onder de prolongatiekoers. Bedragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

De Eerste Serie van de Goedkoopste Uitgave van

Dr. A. KUYPER's Werken

BEVAT DE VOLGENDE DEELLEN:

VOOR EEN DISTEL EEN MIRTJE. à f 0.60, gebonden f 0.90

BONIC UIT DEN ROTSTERS, Deel I. » f 1.50, » f 1.90

UIT HET WOORD, Deel I. » f 1.75, » f 2.25

Idem, » II. » f 1.75, » f 2.25

Al deze deelen zijn gebonden in nette uniformbanden.

DE UITGEVER

Amsterdam. N. V. BOEKHANDEL, voorheen Höveker & Wormser.

ELECTRISCHE DRUKKERIJ, voorheen J. J. ARND & ZONEN.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissarissen in Effecten.

Prinsengracht bij de Prinsensstraat,

No. 157,

AMSTERDAM.

Gereformeerd Gymnasium,

te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving ik voor de Vereniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs te Amsterdam het volgende aan giften en jaarlijkse bijdragen:

Amsterdam, Err. wijl. G. R. f 20; J. S. f 100; B. J. v. M. f 1; A. J. B. f 1; D. J. S. f 5; W. F. B. Jr. f 2.50; W. H. f 2.50; J. B. f 2.50; L. O. f 1; P. v. D. f 1. Utrecht, Ir. A. W. E. f 25; J. M. H. f 2.50; B. J. G. f 2; J. J. v. A. v. W. f 2.50; Meij. B. f 1; H. J. de L. f 2.50; Meij. D. W. G. f 2; A. v. R. f 1; K. C. V. f 2.50; Meij. J. E. v. E. f 1; H. W. f 1; J. J. W. f 1; J. A. M. f 0.50; L. Ph. v. D. f 2.50; P. J. L. f 1; G. R. f 1; W. J. N. f 2.50; E. v. d. L. f 1; Da. M. v. M. f 2.50; A. v. O. f 3; N. E. d. K. f 1; G. K. f 1.50; J. S. f 3; Axel, Da. A. S. f 1. » Gravenhage, Dv. v. d. J. f 25; P. gr. v. B. f 10; Mevr. v. D. V. G. f 1; J. B. f 1; D. J. f 1; Da. v. d. l. f 2.50; Geb. V. f 1; J. G. B. f 1.50; A. N. v. d. H. f 1; Dam. f 2.50; Da. W. D. f 1; W. S. f 0.50; Gez. S. f 1; L. v. K. f 1; H. Y. f 1; I. C. H. f 1; G. d. L. f 1; G. M. f 2.50; Voorburg, Wed. J. J. K. S. f 0.50; C. J. S. f 1; Wed. M. S. f 1; J. d. W. f 2.50; J. v. d. L. f 1; A. v. D. f 10; S. P. f 2; P. d. W. f 0.50; W. v. d. B. C. f 1; W. v. d. B. A. f 2.50; W. F. S. f 1; A. S. W. f 1; C. v. d. L. f 5; Bruijns, Ds. A. v. B. f 2; C. H. f 2; Leiden, J. B. f 1; J. H. O. f 1; Wed. W. f 0.50; Wed. V. f 1; P. L. v. D. f 1; Joh. v. W. f 0.50; P. v. v. d. H. f 1; P. v. T. f 0.50; Wed. P. H. f 0.50; D. f 0.50; Wed. C. J. K. f 0.50; W. F. M. f 1; P. d. B. f 1; Wed. P. f 1; I. C. v. E. f 1; H. v. B. f 0.50; C. P. f 1. » Middelburg, F. d. Z. f 1; J. v. W. f 1; W. Sr. f 0.75; J. B. f 1; N. N. f 1; Wed. P. H. f 0.50; F. S. f 0.50. Loosduinen, F. S. f 1; J. D. C. f 1; S. v. t. S. f 1; J. v. H. f 1; Wed. H. S. f 1. » Moneer, F. B. f 1; Ds. G. K. f 1. » Overveen, J. K. f 1. » Nauldijk, L. v. d. H. f 1; C. P. f 1; G. J. H. f 1; W. v. d. B. J. f 1;